

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

№ 2(60) 2026

Київ – 2026

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

**All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

№ 2(60) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

Ідентифікатор медіа - R40-05846

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60))

«Перспективи та інновації науки»: журнал. 2026. № 2(60) 2026. С. 3763

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023 № 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.02.2026, № 6/2-26)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Електронний науковий журнал «Перспективи та інновації науки» заснований з метою висвітлення актуальних питань теорії та практики медицини, біології, біотехнології та реабілітації в Україні, за кордоном. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей журналу представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Голова редакційної колегії:

Вадзюк Степан Несторович - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України (Україна)

Заступник голови редакційної колегії: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна)

Редакційна колегія:

- **Алієв, Ельнур М.** - доктор медичних наук, професор, професор Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Бабова Ірина Костянтинівна** - доктор медичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу економічного регулювання природокористування ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України", лікар ФРМ (фізичної та реабілітаційної медицини) ДУ "Територіальне медичне об'єднання МВС України по Одеській області" (Одеса, Україна)

- **Бабчук Олена Григоріївна** - кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ, (Україна)
- **Галандаров, Вагіф Календер** - доктор медичних наук, доктор філософії, професор, професор кафедри хірургічних захворювань Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Гараєв, Ельдар Абдулла** - доктор медичних наук, професор кафедри загальної та токсикологічної хімії, Заступник директора Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Гудзь Наталія Іванівна** - доктор фармацевтичних наук, професор кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна), ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету (Польща) (adjunct of the Department of Pharmacy and Ecological Chemistry of the University of Opole, Poland)
- **Ельдар Елієв** доктор - медичних наук, професор, професор кафедри хірургічних захворювань Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Журавльова Лариса Петрівна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна),
- **Іншакова Ганна Вадимівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Керецман Анжеліка Олексіївна**– кандидат медичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної медицини та гігієни медичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
- **Кернас Андрій В'ячеславович** – доктор філософії в галузі психології, кандидат психологічних наук, дійсний член Української психологічної асоціації, магістр права, магістр педагогіки, доцент кафедри Практичної психології Одеського національного морського університету, старший викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки Одеського національного економічного університету (Одеса, Україна)
- **Коваль Галина Миколаївна** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
- **Ковальська Оксана Романівна** - кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Далина Галицького (Львів, Україна)
- **Корильчук Неоніла Іванівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Левков Анатолій Анатолійович** - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», доцент кафедри онкології, радіаційної медицини та радіології Полтавського державного медичного університету (Полтава, Україна)
- **Лич (Назарук) Оксана Миколаївна** - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Макаренко Олександр Миколайович** — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Мельник Володимир Степанович** — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
- **Мігенько Богдан Орестович** – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Мігенько Людмила Михайлівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Мочалов Юрій Олександрович** - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
- **Олійник Світлана Валентинівна** - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
- **Помиткін Едуард Олександрович** — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- **Помиткіна Любов Віталіївна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Сатурська Ганна Степанівна** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Теренда Наталія Олександрівна** - доктор медичних наук, професор, т.в.о завідувача кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Черська Марія Сергіївна** - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
- **Шульгай Аркадій Гаврилович** - доктор медичних наук, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Dementieva T.I. <i>ONLINE LEARNING AND OFFLINE LEARNING: NEW APPROACHES AND HYBRID MODELS</i>	39
Fedash M. <i>COMPETENCY MODEL FOR THE TRAINING OF SPECIALISTS IN SENSORY EVALUATION OF PRODUCTS FOR SPECIAL DIETARY CONSUMPTION</i>	53
Kyryliuk I.V., Mykytenko I.V., Nosach O.O. <i>GRAMMAR STUDY APPS FOR FUTURE ENGLISH TEACHERS</i>	68
Pavlyukovych N.D., Pavlyukovych O.V. <i>ETHICAL DIMENSIONS OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTEGRATION</i>	77
Serhiienko T.M., Lysenko O.A. <i>TEACHING AND LEARNING ENGLISH IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE HIDDEN POWER OF UNIVERSITY LIBRARY COLLECTIONS</i>	91
Shuper V.O., Shuper S.V. <i>MODERN STRATEGIES IN CLINICAL PHARMACOLOGY LEARNING AND THE DEVELOPMENT OF RESEARCH-ORIENTED EDUCATORS IN THE DIGITAL ERA</i>	103
Sliusar N.O., Klymenko I.M. <i>HISTORICAL AND ETHICAL ANALYSIS OF ACTIVITIES OF IVAN LESHKO-POPEL AND HIS IMPACT ON MODERNIZATION OF MEDICAL EDUCATION</i>	112
Sukhanova T., Koliada I., Vnukova K. <i>COMMUNICATIVE APPROACHES TO FOREIGN LANGUAGE TEACHING UNDER CONDITIONS OF LIMITED INSTRUCTIONAL TIME</i>	122

- Лєвіт Д.А.** **932**
СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ: РЕЖИСЕРСЬКІ МЕЖІ ТА ВИКЛИКИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
- Лілік О.О.** **946**
ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ
- Люленко С.О., Небикова Т.А., Омельченко В.С., Скакун В.О., Будченко І.Є.** **958**
ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА САМОСПОСТЕРЕЖЕННЯ УЧНІВ
- Мариківська Г.А., Будянська В.А.** **970**
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ РОБОТИ З МОЛОДДЮ
- Марченко О.Г., Сидоренко І.І., Ушань В.М.** **985**
ПІДГОТОВКА МОЛОДІ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ
- Матвієнко С.І.** **1001**
МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ СПРИЙМАННЯ МУЗИКИ ДОШКІЛЬНИКАМИ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ
- Михайлишин Г., Волч І., Покришко О., П'ятковський Т.** **1013**
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОБІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БІОТЕРОРИЗМУ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
- Михайлова А.Г., Лимар Л.В.** **1022**
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОЛЕКУЛЯРНОЇ БІОЛОГІЇ
- Михалюк А.М.** **1036**
РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ

УДК 378.4.018.54:7]:005.6

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)-932-945](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60)-932-945)

Левіт Дмитро Анатолійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-3237-6427>

СВОБОДА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ: РЕЖИСЕРСЬКІ МЕЖІ ТА ВИКЛИКИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація: У статті здійснено теоретичне осмислення специфіки реалізації студентоцентрованого підходу в системі вищої мистецької освіти з акцентом на режисерську складову вокальної підготовки як важливий чинник формування професійної компетентності майбутніх виконавців. Розглянуто педагогічні засади студентоцентризму як сучасної освітньої парадигми, що передбачає активну суб'єктну позицію здобувача освіти, партнерську взаємодію між студентом і викладачем, а також зростання відповідальності за результати власної навчально-творчої діяльності. Проаналізовано особливості вокальної освіти як цілісного музично-сценічного процесу, в межах якого відбувається інтеграція вокально-технічних, художньо-інтерпретаційних і режисерських складників, що забезпечують створення переконливого сценічного образу. Окреслено можливості творчої свободи студента у процесі роботи над музичним матеріалом і сценічним втіленням твору, визначено її межі, зумовлені вимогами освітніх стандартів, логікою драматургії та професійними критеріями виконавської майстерності.

Виокремлено режисерську і педагогічну відповідальність викладача як центральний компонент професійної підготовки вокалістів, що полягає у спрямуванні творчого пошуку студента, формуванні його художнього мислення, забезпеченні якості виконавського результату та розвитку здатності до самостійних творчих рішень. У статті проаналізовано педагогічні виклики і ризики реалізації студентоцентрованого підходу у режисерсько-вокальній практиці, зокрема небезпеку формального тлумачення свободи як відсутності вимог або відповідальності, а також складність оцінювання творчих результатів. Запропоновано підходи до поєднання творчої свободи з професійною вимогливістю, системністю навчального процесу та збереженням художніх стандартів.

Стаття адресована науковцям, викладачам і практикам у галузі мистецької педагогіки, вокальної освіти та менеджменту освітніх програм, зацікавленим у пошуку ефективних моделей підготовки сучасного артиста-вокаліста.

Ключові слова: студентоцентризм; мистецька освіта; вокальна підготовка; режисура; педагогічна відповідальність; сценічний образ.

Lievit Dmytro Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Academic and Pop Vocal, Faculty of Musical Arts and Choreography, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-3237-6427>

FREEDOM AND RESPONSIBILITY IN STUDENT-CENTERED ARTISTIC EDUCATION: DIRECTORIAL BOUNDARIES AND CHALLENGES OF VOCAL TRAINING

Abstract. The article provides a theoretical interpretation of the specifics of implementing a student-centered approach within higher artistic education, with particular emphasis on the directorial component of vocal training as an important factor in the formation of professional competence of future performers. The pedagogical foundations of student-centeredness are considered as a contemporary educational paradigm that presupposes an active subject position of the learner, partnership-based interaction between student and teacher, and an increased level of responsibility for the outcomes of one's own educational and creative activity. The specific features of vocal education are analyzed as an integral musical and stage-oriented process that involves the integration of vocal-technical, interpretive, and directorial components ensuring the creation of a convincing stage image. The possibilities of students' creative freedom in working on musical material and stage realization are outlined, as well as its boundaries determined by educational standards, dramaturgical logic, and professional criteria of performing mastery. The directorial and pedagogical responsibility of the teacher is identified as a central component of the professional training of vocalists, encompassing guidance of students' creative search, development of artistic thinking, assurance of performance quality, and fostering the ability for independent artistic decision-making.

The article examines pedagogical challenges and risks related to the implementation of the student-centered approach in directorial and vocal practice, including the risk of interpreting freedom as the absence of requirements or responsibility, and the complexity of assessing creative outcomes.

Approaches are proposed for combining creative freedom with professional rigor, systemic organization of the educational process, and preservation of artistic standards.

The article is intended for scholars, educators, and practitioners in the fields of artistic pedagogy, vocal education, and educational program management who are interested in effective models for training contemporary vocal performers.

Keywords: student-centeredness; artistic education; vocal training; directing; pedagogical responsibility; stage image.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується утвердженням студентоцентрованого підходу як одного з ключових принципів організації освітнього процесу та забезпечення його якості. У нормативному полі ці засади закріплено у 6-й статті Закону України «Про освіту», де визначено, що освіта ґрунтується на засадах людиноцентризму та спрямована на «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства» (ст. 6) [5]. Зазначене положення створює концептуальне підґрунтя для переосмислення ролей викладача і студента у вищій школі, а також зумовлює зміну акцентів із процесу викладання на процес навчання.

У європейському освітньому просторі студентоцентроване навчання визначається як неодмінна умова внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. У документі *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* підкреслюється, що освітні програми мають бути зорієнтовані на активну участь студентів у навчанні, розвиток їхньої автономії та відповідальності за результати освітньої діяльності. Зокрема зазначено, що студентоцентроване навчання передбачає заохочення активного навчання та залучення студентів як відповідальних учасників освітнього процесу [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники зазначають, що автономія студента є продуктивною лише за наявності структурованого освітнього середовища, підтримки та зрозумілих критеріїв навчальних результатів.

У сучасних дослідженнях наголошується, що студентоцентроване навчання не тотожне зниженню академічних і професійних вимог, а передбачає розподілену відповідальність і співтворчість між викладачем і студентом [9].

Разом із тим упровадження студентоцентрованого підходу в галузі мистецької освіти має виразну специфіку, зумовлену творчим характером професійної підготовки. Вокальна освіта поєднує технічну, художньо-образну та сценічну частини, а результат навчання виявляється у формі публічного виконавського та сценічного продукту. Науковиця Г. Падалка наголошувала, що мистецька освіта спрямована не лише на засвоєння знань і навичок, а й на розвиток художнього мислення та інтерпретаційної здатності особистості, оскільки мистецтво за своєю природою є творчо-образною формою пізнання світу [4]. Це положення є принципово важливим для вокальної педагогіки, де виконавець постає не як репродуктор, а як інтерпретатор художнього змісту.

У сучасній вокальній освіті дедалі більшого значення набуває режисерська компонента, яка забезпечує драматургічну цілісність сценічного номера, логіку розвитку образу та узгодженість музичних і сценічних засобів виразності. Студентоцентрований підхід у цьому контексті розширює можливості творчої свободи студента – у виборі репертуару, інтерпретаційних рішень, сценічної концепції. Водночас така свобода потребує чітко окреслених педагогічних і режисерських меж, оскільки відсутність професійного художнього супроводу може призвести до фрагментарності сценічного висловлювання та зниження художнього рівня підготовки.

Таким чином, у вокальній освіті актуалізується суперечність між принципами студентоцентрованості та необхідністю збереження режисерської й педагогічної відповідальності викладача за художній результат навчальної діяльності. Осмислення цієї суперечності є особливо важливим у контексті підготовки майбутніх вокалістів до сценічної діяльності, де освітній результат безпосередньо трансформується у публічний мистецький продукт. Саме це зумовлює актуальність дослідження проблеми свободи й відповідальності у студентоцентрованій мистецькій освіті з акцентом на режисерські виклики вокальної підготовки.

Проблематика студентоцентрованого навчання широко представлена у сучасних дослідженнях з освітології та педагогіки вищої школи. В українському науковому дискурсі студентоцентризм розглядається як стратегічний напрям модернізації освіти, пов'язаний із переходом від знаннєвої моделі до особистісно орієнтованої та компетентнісної парадигми.

Освітологічний аспект студентоцентрованого підходу представлений у дослідженнях, присвячених якості вищої освіти, автономії здобувача освіти та трансформації ролі викладача. У цих працях наголошується на зміні функцій викладача – від транслятора знань до організатора, фасилітатора й наставника освітнього процесу, а також на необхідності формування у студентів відповідальності за власні результати навчання [1; 6]. Водночас більшість таких досліджень має універсальний характер і не враховує специфіки творчих і мистецьких спеціальностей.

У дослідженнях викладання творчих дисциплін підкреслюється, що студентоцентровані теорії педагогіки не заперечують експертної ролі викладача, а трансформують її у професійний супровід творчого процесу

Європейський і англомовний науковий контекст студентоцентрованого навчання пов'язаний передусім із проблемами забезпечення якості вищої освіти. У документах Болонського процесу та аналітичних матеріалах Європейської асоціації університетів студентоцентризм розглядається як основа проектування освітніх програм, методів навчання та оцінювання результатів навчання [7]. У працях Aref, L., & Stensaker, B студентоцентроване навчання інтерпретується як система педагогічних практик, що сприяють активному, рефлексивному та саморегульованому навчанню студентів [8]. Автори підкреслюють, що студентоцентрованість не передбачає зниження академічних вимог, а навпаки – потребує чіткіших критеріїв і більшої відповідальності всіх учасників освітнього процесу.

У сучасній дидактиці вищої школи наголошується, що розуміння студентами стандартів і критеріїв оцінювання підвищує відповідальність за результат і знижує конфліктність оцінювальних практик [10].

У галузі мистецької освіти значний науковий доробок присвячено дослідженню художньо-творчої підготовки майбутніх фахівців. Уже згадана нами Г. Падалка мистецьку освіту розглядає як особливий тип педагогічної діяльності, спрямований на розвиток художнього мислення, емоційно-

ціннісного сприйняття мистецтва та здатності до інтерпретації [4]. Подібні підходи простежуються і в дослідженнях О. Рудницької та Л. Масол, де наголошується на цілісності художнього розвитку особистості та важливості поєднання пізнавального й творчого компонентів у мистецькій освіті [3; 2].

Наукові дослідження з вокальної педагогіки зосереджені переважно на питаннях формування вокальної техніки, розвитку голосового апарату, стилістики виконання та психофізіологічних аспектів співу. Вокальна підготовка розглядається як індивідуалізований педагогічний процес, що потребує тісної взаємодії викладача і студента та врахування особистісних особливостей майбутнього виконавця. Разом із тим режисерський аспект вокальної освіти – робота з образною структурою твору, сценічною дією, драматургією пісні – залишається недостатньо осмисленим у межах вокально-педагогічних досліджень.

Проблеми режисури та сценічної майстерності більш повно представлені у працях, присвячених підготовці акторів і режисерів, де режисура розглядається як спосіб організації сценічної дії, формування художньої цілісності та управління сприйняттям глядача. Проте ці дослідження здебільшого не інтегруються у вокально-педагогічний контекст і майже не аналізують режисерську діяльність викладача вокалу в умовах студентоцентрованого навчання.

Таким чином, аналіз наукових публікацій засвідчує наявність ґрунтовних досліджень зі студентоцентрованого підходу, мистецької педагогіки, вокальної освіти та сценічної режисури, які, однак, існують переважно в паралельних наукових площинах. Недостатньо розробленим залишається питання інтеграції студентоцентрованої моделі навчання з режисерською компонентою вокальної підготовки, а також проблеми балансу між творчою свободою студента і педагогічною відповідальністю викладача за художній результат. Саме ця наукова лакуна й визначає актуальність і спрямованість пропонованого дослідження.

Метою статті є теоретичне осмислення та педагогічний аналіз специфіки реалізації студентоцентрованого підходу у вищій мистецькій освіті крізь призму режисерської компоненти вокальної підготовки, а також визначення меж і балансу між творчою свободою студента та педагогічною й художньою відповідальністю викладача.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких завдань:

Проаналізувати концептуальні засади студентоцентрованого підходу в системі вищої освіти та окреслити особливості його реалізації у творчих і мистецьких спеціальностях.

Визначити специфіку вокальної освіти як музично-сценічного освітнього процесу, орієнтованого на формування виконавської та сценічної суб'єктності студента.

Схарактеризувати роль режисерської складової у вокальній підготовці як чинника формування цілісного художнього образу та драматургії сценічного номера.

Проаналізувати педагогічні виклики та ризики студентоцентрованого підходу в режисерсько-вокальній практиці, пов'язані з розширенням творчої свободи студента.

Окреслити педагогічно доцільні межі режисерського супроводу та відповідальності викладача у процесі підготовки майбутніх вокалістів до сценічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Студентоцентризм у сучасній вищій освіті розглядається як педагогічна парадигма, що змінює традиційні уявлення про організацію навчального процесу, ролі його учасників та критерії освітніх результатів. У центрі цієї парадигми перебуває здобувач освіти як активний суб'єкт навчання, здатний до усвідомленого вибору, рефлексії та відповідальності за власну освітню траєкторію [7]. Водночас у мистецькій освіті студентоцентризм набуває особливого змісту, зумовленого творчим характером професійної підготовки.

На відміну від багатьох академічних дисциплін, мистецька освіта не обмежується передаванням систематизованих знань і формуванням стандартизованих умінь. Вона передбачає розвиток художнього мислення, емоційно-ціннісної сфери, індивідуального стилю та здатності до інтерпретації мистецького твору. У цьому контексті студентоцентрованість означає не лише врахування індивідуальних особливостей студента, а й визнання його творчої суб'єктності та авторства у процесі художнього самовираження.

У вокальній освіті студентоцентризм посилюється індивідуальним характером навчання співу, який ґрунтується на унікальних психофізіологічних, емоційних і тембрових характеристиках кожного студента. Така індивідуалізація створює сприятливі умови для реалізації студентоцентрованого підходу, проте водночас загострює питання меж педагогічного впливу та професійної відповідальності викладача. Свобода вибору репертуару, інтерпретаційних рішень і сценічних засобів виразності вимагає чіткого методичного й художнього супроводу, без якого студентоцентризм ризикує перетворитися на фрагментарну або споживацьку модель навчання.

Особливість мистецької освіти полягає також у тому, що її результат не завжди може бути повністю формалізований у вигляді вимірюваних компетентностей. У вокальній підготовці освітній результат виявляється у сценічному виконанні, яке поєднує технічну досконалість, художню інтерпретацію та сценічну переконливість. Саме тому студентоцентризм у цій галузі не може реалізовуватися поза категоріями художньої цілісності, драматургії та сценічної логіки, які традиційно належать до сфери режисерського мислення.

Таким чином, студентоцентризм у мистецькій, зокрема вокальній, освіті слід розглядати не як відмову від педагогічного керівництва, а як зміну його

характеру – від директивного до режисерсько-педагогічного супроводу творчого процесу. Такий підхід дозволяє поєднати розвиток творчої свободи студента з відповідальністю викладача за художній і професійний рівень результатів навчання, що є принципово важливим для підготовки майбутніх вокалістів до реальної сценічної практики.

У сучасних умовах підготовка вокаліста у вищій мистецькій школі дедалі більше виходить за межі суто технічного опанування вокального апарату та стилістичних особливостей виконання. Вокальна освіта постає як комплексний музично-сценічний процес, результатом якого є сформована здатність студента до створення цілісного художнього образу та сценічно переконливого виконавського висловлювання. У цьому контексті режисерська компонента набуває системоутворювального значення і стає неодмінною умовою професійної підготовки вокаліста.

Вокальний твір, особливо в жанрі естрадної пісні, камерного вокалу чи концертного номера, функціонує не лише як музичний текст, а як сценічна дія, що має власну внутрішню драматургію, логіку розвитку та образну структуру. Процес роботи над таким твором передбачає усвідомлений вибір інтерпретаційної концепції, сценічних засобів виразності, просторово-пластичних рішень, а також емоційно-психологічної лінії виконання. Саме ці аспекти традиційно належать до сфери режисерського мислення, яке у вокальній освіті реалізується у специфічній педагогічній формі.

Режисерсько орієнтований підхід у вокальній підготовці передбачає розгляд навчального матеріалу, до якого відносимо пісні, арії, вокального циклу чи концертного номера, як мікродраматургічної структури, що потребує художнього осмислення і сценічної організації. У такому підході викладач виступає не лише носієм вокально-технічних знань, а й режисером освітнього процесу, який спрямовує студента у побудові образу, формуванні сценічної логіки та досягненні художньої цілісності виконання.

Особливого значення режисерський компонент набуває в умовах студентоцентрованого навчання, коли студент отримує розширені можливості для творчого вибору й самовираження. Свобода інтерпретації, притаманна студентоцентрованій моделі, у вокальній освіті проявляється у варіативності репертуарних рішень, індивідуальному трактуванні образу, експериментуванні зі сценічними засобами.

Проте без режисерсько-педагогічного супроводу така свобода може призвести до фрагментарності сценічного мислення, втрати драматургічної логіки та зниження художнього рівня виконавського результату.

Режисерсько орієнтований освітній процес у вокальній підготовці ґрунтується на поєднанні партнерської взаємодії зі студентом і професійної відповідальності викладача за художній результат. У цій моделі викладач не нав'язує готових рішень, але формує рамку художньої доцільності, у межах якої студент здійснює власний творчий вибір. Такий підхід дозволяє зберегти баланс

між студентоцентрованістю та вимогливістю, між свободою творчості й необхідністю дотримання професійних і сценічних стандартів.

Отже, вокальна освіта як режисерсько орієнтований освітній процес передбачає інтеграцію вокально-технічної, художньо-інтерпретаційної та сценічно-драматургічної підготовки. Саме в такій інтеграції створюються умови для формування сучасного вокаліста як сценічної особистості, здатної до усвідомленого творчого висловлювання в межах професійної мистецької практики. Надалі це дозволяє розглянути режисерську відповідальність викладача як ключовий чинник якості вокальної підготовки в умовах студентоцентрованої мистецької освіти.

У студентоцентрованій моделі мистецької освіти свобода студента розглядається як необхідна умова розвитку його творчої суб'єктності, здатності до самовираження та формування індивідуального художнього стилю. У вокальній підготовці ця свобода проявляється насамперед у виборі репертуару, інтерпретаційних рішень, сценічних засобів виразності та способів побудови образу. Такий підхід сприяє активізації внутрішньої мотивації студента й формуванню усвідомленого ставлення до власної виконавської діяльності.

Свобода у створенні сценічного образу дозволяє студентові виступати не лише як виконавець музичного тексту, а і як автор художнього висловлювання, що самостійно формує концепцію номера, визначає його емоційно-драматургічну домінанту та сценічну логіку. У цьому сенсі вокальний номер постає як форма персоналізованого мистецького проекту, у межах якого студент реалізує власний творчий досвід, світоглядні орієнтири та емоційний стан.

Разом із тим у вокальній освіті свобода творчого вибору не є абсолютною. Вона обмежується як об'єктивними професійними чинниками (вокально-технічні можливості, жанрово-стильова доцільність, сценічна культура), так і педагогічними завданнями підготовки майбутнього фахівця. Нерідко надмірно розширене трактування студентоцентрованості призводить до ситуацій, коли свобода інтерпретації підміняється довільністю, а сценічний образ втрачає художню цілісність і внутрішню логіку.

Особливої уваги вимагає питання співвідношення свободи студента та драматургічної структури вокального твору. Ігнорування внутрішньої драматургії пісні або її поверхове трактування може спричинити фрагментарність сценічного мислення, коли виконання зводиться до набору емоційних жестів без чіткого образного розвитку. У таких випадках студентоцентрованість перестає бути інструментом розвитку й трансформується у чинник зниження художнього рівня підготовки.

Педагогічні межі свободи студента у створенні сценічного образу мають визначатися не через обмеження ініціативи, а через професійно вмотивовані критерії художньої доцільності. До таких критеріїв належать відповідність репертуару вокально-технічним можливостям, стилістична узгодженість образу, драматургічна логіка сценічної дії, етичні та культурні норми сценічної

поведінки. Саме в цих межах свобода студента набуває продуктивного характеру й сприяє формуванню його сценічної зрілості.

Отже, свобода студента у створенні сценічного образу є необхідною частиною студентоцентрованої вокальної освіти, проте вона потребує чіткого педагогічного й режисерського супроводу. Лише за умови усвідомленого балансування між творчою ініціативою студента та професійними вимогами до сценічного результату можливе формування повноцінної виконавської суб'єктності, здатної до відповідального художнього самовираження. Саме це зумовлює необхідність подальшого аналізу ролі викладача як носія режисерської та педагогічної відповідальності у вокальній підготовці.

У студентоцентрованій мистецькій освіті роль викладача зазнає суттєвої трансформації: від носія нормативного знання та контролера навчального процесу до наставника, фасилітатора й співтворця освітнього результату. У вокальній підготовці ця трансформація набуває особливої гостроти, оскільки освітній результат безпосередньо виявляється у сценічній дії, художньому образі та публічному виконавському продукті. Саме тому відповідальність викладача у цій галузі виходить за межі суто дидактичних функцій і набуває виразно режисерського характеру.

Режисерська відповідальність викладача вокалу полягає насамперед у забезпеченні художньої цілісності сценічного номера. Йдеться не про нав'язування студенту готової інтерпретації, а про професійний супровід процесу створення образу, в межах якого викладач допомагає усвідомити драматургічну структуру твору, логіку розвитку сценічної дії, взаємозв'язок музичних і позамузичних засобів виразності. Такий супровід спрямований на формування у студента здатності мислити сценічно, а не лише емоційно або інтуїтивно.

У контексті студентоцентрованого підходу режисерська відповідальність викладача тісно пов'язана з педагогічною відповідальністю за професійний і художній рівень результатів навчання. Надання студенту свободи вибору не знімає з викладача обов'язку забезпечити відповідність сценічного продукту базовим критеріям вокальної культури, стилістичної доцільності та сценічної етики. Навпаки, саме в умовах розширеної свободи зростає потреба в чітко окреслених професійних орієнтирах, які викладач має транслювати не директивно, а через аргументовану художню позицію.

Особливу складність становить питання меж режисерського втручання у творчий процес студента. Надмірна регламентація може нівелювати ініціативу й призвести до формального виконання педагогічних вказівок, тоді як недостатній супровід – спричинити втрату художньої цілісності та професійної якості виконання. У цьому сенсі режисерська відповідальність викладача полягає у здатності своєчасно коригувати творчий процес, зберігаючи баланс між партнерською взаємодією та професійною вимогливістю.

Важливим аспектом педагогічної відповідальності викладача вокалу є також відповідальність за формування художнього смаку та сценічної культури

студента. Через спільну роботу над репертуаром, інтерпретаційними рішеннями й сценічною поведінкою викладач фактично здійснює художнє виховання майбутнього виконавця. У студентоцентрованій моделі цей процес відбувається не шляхом прямого нав'язування зразків, а через діалог, рефлексію та осмислення художніх альтернатив.

Отже, режисерська та педагогічна відповідальність викладача у студентоцентрованій вокальній освіті полягає у забезпеченні цілісного, професійно вмотивованого й художньо переконливого результату навчання. Саме викладач, виступаючи як режисер освітнього процесу, формує рамку творчої свободи студента, у межах якої можливе відповідальне художнє самовираження. Такий підхід дозволяє уникнути крайнощів як авторитарної педагогіки, так і педагогічної вседозволеності, створюючи умови для підготовки вокаліста як зрілої сценічної особистості.

Реалізація студентоцентрованого підходу у вокальній освіті, зокрема з урахуванням режисерської компоненти, супроводжується низкою педагогічних викликів і ризиків, які безпосередньо впливають на якість професійної підготовки майбутніх вокалістів. Попри декларовану орієнтацію на розвиток автономії та відповідальності студента, студентоцентризм у мистецькій освіті не завжди реалізується як цілісна педагогічна модель, що зумовлює появу суперечливих практик.

Одним із ключових ризиків є підміна студентоцентрованості спрощеною моделлю «освітнього комфорту», за якої свобода студента інтерпретується як мінімізація вимог і зниження педагогічної вимогливості. У такому випадку студентоцентризм утрачає свій розвивальний потенціал і перетворюється на формальну декларацію. У Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти прямо наголошується, що студентоцентроване навчання не означає відмову від стандартів, а має базуватися на чітких і зрозумілих критеріях навчальних результатів і оцінювання [7]. Ігнорування цього положення особливо небезпечно у вокальній освіті, де результат навчання має художньо-професійний вимір.

Іншим суттєвим викликом є інфантилізація творчого процесу, коли студент, отримавши формальне право на свободу вибору, не володіє достатнім рівнем художньої зрілості, сценічного досвіду та рефлексивних навичок. У режисерсько-вокальній практиці це проявляється у фрагментарності сценічного образу, поверховому трактуванні драматургії пісні та використанні зовнішніх ефектів без внутрішньої логіки. За відсутності належного режисерського супроводу така «свобода» не сприяє професійному зростанню, а навпаки – консервує дилетантські підходи.

Окрему групу ризиків становить розмивання педагогічного та режисерського авторитету викладача. Партнерська модель взаємодії, притаманна студентоцентрованому навчанню, іноді хибно тлумачиться як відмова викладача від експертної позиції. Проте, як зазначено в Законі України «Про освіту»,

педагогічна діяльність передбачає відповідальність за результати навчання та виховання здобувачів освіти (ст. 54), що в мистецькій освіті містить також відповідальність за художній і сценічний рівень підготовки. Ігнорування цієї відповідальності створює загрозу зниження якості вокальної та сценічної освіти [5].

Ще одним викликом є ускладнення процесу оцінювання результатів навчання у студентоцентрованій режисерсько-вокальній практиці. Сценічний номер як освітній результат має комплексний характер і поєднує вокально-технічні, художньо-інтерпретаційні та режисерські компоненти. За відсутності чітко сформульованих критеріїв оцінювання зростає ризик суб'єктивізму, що може спричинити конфлікти між студентом і викладачем та підірвати довіру до освітнього процесу.

Отже, виклики та ризики реалізації студентоцентрованого підходу у режисерсько-вокальній практиці пов'язані не зі самою ідеєю студентоцентризму, а з її спрощеним або некоректним упровадженням. Уникнення цих ризиків можливе лише за умови поєднання творчої свободи студента з чітко окресленою режисерською та педагогічною відповідальністю викладача, а також за наявності зрозумілих професійних і художніх критеріїв підготовки вокалістів до сценічної діяльності.

Досягнення балансу між творчою свободою студента та режисерською відповідальністю викладача є ключовою умовою ефективного реалізації студентоцентрованого підходу у вокальній освіті. Такий баланс не виникає спонтанно, а потребує цілеспрямованого педагогічного проєктування освітнього процесу, чіткого визначення ролей і прозорих критеріїв оцінювання результатів навчання.

Одним із базових шляхів забезпечення цього балансу є чітке формулювання художніх і професійних критеріїв підготовки вокаліста до сценічної діяльності. У студентоцентрованій моделі ці критерії мають бути не лише зафіксовані в навчально-методичній документації, а й усвідомлені студентами як інструменти професійного зростання. Відповідно до підходів ESG, критерії оцінювання повинні бути «чіткими, зрозумілими та послідовно застосовуваними», що у вокальній освіті означає поєднання вокально-технічних, художньо-інтерпретаційних і сценічно-драматургічних показників [7].

Важливим чинником балансу є режисерська педагогіка як форма супроводу, а не диктату. Викладач у цій моделі виступає як режисер освітнього процесу, який створює умови для творчого пошуку студента, пропонуючи варіанти рішень, ставлячи проблемні запитання та спрямовуючи рефлексію. Такий підхід дозволяє студентові зберігати авторство сценічного образу, водночас навчаючись співвідносити власні інтерпретаційні наміри з вимогами художньої цілісності та професійної доцільності.

Ще одним важливим механізмом є поетапна організація роботи над сценічним номером. Поділ процесу на етапи – аналітичний (осмислення тексту й музичної драматургії), концептуальний (формування сценічного образу), виконавський (втілення образу у вокально-сценічній дії) та рефлексивний (аналіз

результату) – дозволяє поєднати свободу творчого вибору студента з постійним професійним супроводом викладача. У такій структурі режисерська відповідальність реалізується не через контроль кожного кроку, а через корекцію ключових смислових і художніх рішень.

Суттєву роль у формуванні балансу відіграє рефлексивна взаємодія між викладачем і студентом. Обговорення художніх рішень, аналіз сценічних спроб, аргументація вибору інтерпретаційних засобів сприяють розвитку у студента усвідомленої відповідальності за власний сценічний продукт. Така практика відповідає положенням Закону України «Про освіту», де підкреслюється важливість формування у здобувачів освіти здатності до саморозвитку та відповідального прийняття рішень (ст. 6) [5].

Отже, баланс між свободою студента і режисерською відповідальністю викладача у вокальній освіті досягається завдяки поєднанню чітких професійних критеріїв, режисерсько-педагогічного супроводу, поетапної організації творчого процесу та рефлексивної взаємодії. Саме така модель дозволяє реалізувати студентоцентризм не як формальну декларацію, а як ефективний інструмент формування сценічно зрілої, відповідальної та художньо мислячої особистості майбутнього вокаліста.

Висновки. У результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що студентоцентрований підхід у вищій мистецькій освіті є не лише методологічною вимогою сучасної освітньої політики, а й складним педагогічним викликом, особливо в галузі вокальної підготовки. Його реалізація вимагає врахування специфіки мистецької діяльності, де освітній результат набуває форми сценічного та художнього продукту, а процес навчання нерозривно пов'язаний із творчою інтерпретацією та публічним виконанням. З'ясовано, що у вокальній освіті студентоцентризм не може зводитися до формального розширення свободи вибору студента. Навпаки, він потребує чіткого педагогічного й режисерського супроводу, оскільки надмірна або неконтрольована свобода інтерпретації створює ризики втрати художньої цілісності, драматургічної логіки та професійного рівня сценічного виконання. Свобода студента у створенні сценічного образу має реалізовуватися в межах професійно вмотивованих критеріїв вокальної та сценічної підготовки.

Обґрунтовано, що режисерська компонента є системоутворювальним елементом сучасної вокальної освіти. Викладач у студентоцентрованій моделі постає не лише як педагог і наставник, а як режисер освітнього процесу, відповідальний за художню логіку, цілісність і сценічну переконливість виконавського результату. Така роль не суперечить принципам студентоцентрованості, натомість забезпечує їхню конструктивну реалізацію в умовах мистецької підготовки. Виявлено, що основні виклики студентоцентрованого підходу в режисерсько-вокальній практиці пов'язані з ризиком інфантилізації творчого процесу, розмивання педагогічного авторитету викладача та ускладненням об'єктивного оцінювання сценічних результатів навчання.

Подолання цих викликів можливе за умови поєднання партнерської взаємодії зі студентом із чітко окресленою професійною відповідальністю викладача за якість художнього продукту. Доведено, що ефективна реалізація студентоцентрованого підходу у вокальній освіті передбачає: поетапну організацію роботи над сценічним номером; застосування режисерської педагогіки як форми супроводу, а не диктату; формування прозорих і зрозумілих критеріїв оцінювання; розвиток рефлексивної взаємодії між викладачем і студентом. Саме в такій моделі можливе досягнення балансу між творчою свободою студента та режисерською й педагогічною відповідальністю викладача.

Література:

Дідук І. Студентоцентроване навчання як інструмент забезпечення якісної вищої освіти в Україні. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. Т. 162. URL: <https://surl.li/kimvce> (дата звернення: 19.01.2026).

1. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 592 с.

2. Михайличенко О. В. Мистецька освіта в Україні: [збірка статей]. Суми : СумДПУ, 2010. 254 с.

3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://surl.lu/spykwe> (дата звернення: 19.01.2026).

5. Сисоєва С. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник : навчально-метод. посіб. Київ : «ЕКМО», 2011. 324 с.

6. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Official edition. Brussels, 2015. URL: <https://surl.li/jwckgw> (date of access: 19.01.2026).

7. Aref L., Stensaker B. How is student-centred learning translated within the European Higher Education Area. *Studies in Higher Education*. 2025. URL: <https://surl.li/bqidrl> (date of access: 19.01.2026).

8. Bovill C. Co-creation in learning and teaching: The case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education*. 2020. Vol. 79, no. 6. P. 1023–103. URL: <https://surl.li/kigtgx> (date of access: 19.01.2026).

9. O'donovan B., Price M., Rust C. Know what I mean? Enhancing student understanding of assessment standards and criteria. *Teaching in Higher Education*. Vol. 9, no. 3. P. 325–335. URL: <https://surl.li/mxqmlo> (date of access: 19.01.2026).

References:

1. Diduk, I. (2023). Student-centred learning as a tool for ensuring quality higher education in Ukraine. *Scientific Collection "InterConf"*, vol. 162. Available at: <https://surl.li/kimvce> (accessed 19 January 2026).

2. Masol, L. M. (2006). *General artistic education: theory and practice: monograph*. Kyiv: Promin.

3. Mykhailychenko, O. V. (2010). *Art education in Ukraine: collection of articles*. Sumy: Sumy State Pedagogical University.

4. Padalka, H. M. (2008). *Pedagogy of art (Theory and methods of teaching artistic disciplines)*. Kyiv: Osvita Ukrainy.

5. Law of Ukraine "On Education" (2017). No. 2145-VIII of 5 September 2017 (as of 1 January 2026). Available at: <https://surl.lu/spykwe> (accessed 19 January 2026).

ISSN 2786-4952 Online

6. Sysoieva, S. (2011). *Interactive technologies for adult learning: teaching and methodological manual*. Kyiv: EKMO.

7. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) (2015). Official edition. Brussels. Available at: <https://surl.li/jwckgw> (accessed 19 January 2026).

8. Aref, L., Stensaker, B. (2025). How is student-centred learning translated within the European Higher Education Area. *Studies in Higher Education*. Available at: <https://surl.li/bqidrl> (accessed 19 January 2026).

9. Bovill, C. (2020). Co-creation in learning and teaching: The case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education*, vol. 79, no. 6, pp. 1023–1033. Available at: <https://surl.li/kigtgx> (accessed 19 January 2026).

10. O'Donovan, B., Price, M., Rust, C. (2004). Know what I mean? Enhancing student understanding of assessment standards and criteria. *Teaching in Higher Education*, vol. 9, no. 3, pp. 325–335. Available at: <https://surl.li/mxqml0> (accessed 19 January 2026).

Дата першого надходження статті до видання: 04.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026